

Obilježavanje Dana antifašističke borbe u Rukavcu 22.06.2016.

Danas obilježavamo dan kada se je na tlu okupirane Europe u Hrvatskoj osnovao prvi partizanski da odred da bi rekli ne fašizmu i nacizmu i njihovoj ideologiji, rasizma, ekstremnog nacionalizma, totalitarizma i nasilja.

Moramo biti ponosni na te ljude, na naše očeve i djedove kao i na sve one koji su ih slijedili i ustali protiv tih sila zla zalažući se za druge vrijednosti slobode, demokracije, ravnopravnosti.

Taj antifašistički pokret bio je od presudnog značaja i za naš kraj u kojem se borba protiv fašizma i nacizma odvijala u drugačijim povijesnim okolnostima.

Mještani Rukavca, Liburnije, Istre koji su bili pripojeni Kraljevini Italiji po nepravednom Rapalskom ugovoru osjetili su to zlo s fašističkom vladavinom već od 1922. godine. Fašisti su odnarođivanje htjeli provesti zatvaranjem hrvatskih škola, kulturnih ustanova, zabranom hrvatskom i slovenskom življu da se služe svojim materinjim jezikom u školama, ustanovama, na propovijedima u crkvi, na javnim mjestima, uz mijenjanje imena mjesta, toponima kao i mnogih građana i obitelji.

Da bi proveli svoj plan prožet ekstremnim nacionalizmom, rasizmom i totalitarizmom, koristili su metode batinanja ili ubojstva rodoljuba preko fašističkih skupina (Squadre di combattimento), prisilnog ispijanja ricinusovog ulja, pljenidbe imovine, maltretiranja i progon hrvatskih učitelja i svećenika, spaljivanje knjiga pisanih na hrvatskim jeziku, uništavanjem hrvatskih i slovenskih domova kulture i čitaonica, paljevinama, rigoroznim presudama za obične političke delikte ili pjevanje na materinjem jeziku, kao i internacije za nepoćudne.

Po ideologiji fašizma i nacizma Musolini i Hitler smatrali su da svijetom treba vladati tzv. arijska rasa, nebeski narod više kulture a drugi, manje vrijedni narodi trebali bi im služiti kao neka vrsta roblja ili nestati s lica zemlje. U svrhu ostvarenja te ideje, između ostalog, pokrenut je rat u koji je uvučen cijeli svijet, a tzv. „rasno pitanje“ je rješavano koncentracijskim logorima u kojima je za pojedine narode (Židove i Rome) bilo određeno „konačno rješenje“ putem plina i krematorija.

Talijani su punih 20 godina utvrđivali staru talijansko – jugoslavensku granicu rovovima, bunkerima i bodljikavom žicom, osiguravali ovo pogranično područje brojnim karabinjerskim stanicama, stanicama financijske straže, jedinicama oružane fašističke milicije „crnokošuljaša“, stanicama „šumske milicije,“ brojnim organima javne i tajne sigurnosti (Publika sicurezza i Questura) uz organe i organizacije fašističke stranke (Partito nazionale fašista) i fašizirane organe vlasti na nivou općine te jakih snaga vojnih jedinica po selima sjeveroistočnih padina Učke, Planika, Lisine i područja od Klane do Postojne i držali pod kontrolom svako naselje pa i svaku kuću uz neposrednu graničnu liniju.

Bili su to izuzetno teški uvjeti za stvaranje organiziranog otpora pa ipak već ljeti 1941. godine, odmah nakon održanog sastanka aktivista s Mošom Albaharijem 15. kolovoza kod sela Mihelići, organizacija NOP-a Kućeli – Rukavac, u jednoj jami kraj sela Kućeli stvara

prvo tajno skladište naoružanja, municije, eksploziva i opreme koje u proljeće 1942. godine predaju Ivanu Brozini Slovane za potrebe Brkinske čete.

Tako Kućeli i u njima kuća Ivana i Jakova Brajana, već u travnju 1942. postaju jedan od najznačajnijih punktova NOP-a u Istri preko kojeg se održavala veza između Mjesnog komiteta KPH Rijeka, i Tomšičeve Brkinske partizanske čete i koji je bio neposredni izvršilac zadataka oko stvaranja uvjeta za formiranje prve partizanske jedinice u Istri.

21. lipnja 1942. godine na područje Kućela stigla je prva grupa partizana koja se izdvojila iz Brkinske partizanske čete pod zapovjedništvom Ivana Brozine Slovana i postala jezgro za osnivanje Prve partizanske čete u Istri.

Dolaskom Ivana Brozine Slovana i Josipa Šustara – Mihe, borca Brkinske partizanske čete uspostavljena je po prvi put veza između „Istarskih partizana“ s punktom NOP-a u Kućelima preko kojeg ide daljnje dogovaranje rukovodstva KPH s Brkinskom partizanskom četom radi povezivanja s partizanima u Gorskom kotaru te snabdijevanja potrebnim materijalom.

Moša Albahari – Marko dobio je zadatak da zajedno sa Miroslavom Grakalićem stupi u direktnu vezu sa slovenskom partizanskom grupom koja se je nalazila u Grdom žlebu kod sela Kućeli.

Zaključci s održanog sastanka u Grdom Žlebu 5. srpnja 1942. godine predstavljaju akt formiranja Prve istarske partizanske čete, odnosno konstituiranje njenog početnog jezgra čije će stvarno formiranje predstavljati jedan težak i mukotrpan posao u kojem će pasti nove žrtve, ali taj proces više nitko nije mogao zaustaviti. Na istom sastanku donijeta je odluka o jačanju NOV-e i organiziranju NOO na širem području Lisine.

Hapšenjem Moše Albaharija, Miroslava Grakalića, Jakova Brajana i Joakima Jurdane prestao je postojati uhodani centar NOP-a u Istri, odnosno današnjem području Općine Matulji, a daljnji proces formiranja Prve istarske partizanske čete odvijati će se na Planiku.

Veliko iznenađenje talijanskim fašistima bilo je miniranje željezničke pruge između Rukavca i Jurdana koje su noću 27 na 28. listopada 1942. godine izvršili borci Prve istarske partizanske čete. Posebnu težinu za talijansku vlast bilo je to što se ova akcija zbiva na području koju su već od 1920 godine držali sastavnim dijelom svoje države

Istovremeno ova je akcija predstavljala ohrabrenje i poticaj jačanja NOP-a na području Liburnijskog kraja i cijele Istre sa ciljem oslobađanja od talijanske vladavine i njenog pripojenja matici zemlji.

Veliku prekretnicu u ratu donijeli su događaji 1943. Kapitulacijom njemačkih i talijanskih snaga u Africi i savezničko iskrcavanje na Siciliji doveli su do svrgavanja Musolinijeve vlade (25.VII.) i kapitulacije Italije (8. IX. 1943.)

A kada je Italija kapitulirala, bilo je to veliko ushićenje, euforija sreće i zanosa očekivane slobode. No svi su bili svjesni da fašizam nije pobijeđen sve dok se ne poraze nacističke snage Hitlerove Njemačke. I zato je tisuće ljudi uzelo puške u ruke, a među njima i dio

naših mladića Rukavčana dolazi iz Italije i uključuje se u partizanske jedinice NOV-a. a dio njih se uključuje u prekomorske brigade.

Na ta sreća očekivane slobode kratko je trajala. U zastrašujućoj ofenzivi „Istrien“ u listopadu 1943 u neravnopravnoj borbi s nadmoćnim njemačkim snagama u ljudstvu, naoružanju i tehnici poginulo je oko 2000 boraca iz istarskih partizanskih jedinica. Nijemci su u toj ofenzivi poubijali na najbrutalniji način i 2.000 ljudi, uglavnom nedužnih staraca, žena i djece s područja Istre, našeg krasa i Liburnije, a oko 1200 ljudi uhićeno od čega 420 ljudi otpremljeno u koncentracione Logore.

U kasnijim svojevrsnim kaznenim akcijama tijekom 1944. godine Nijemci su nastavili s paljevinom, pljačkom i krvavim izživljavanjem na žiteljima mnogobrojnih sela pa i naših Muna, Žejana i najvećim zločinom u Lipi. Bio je to najkrvaviji i najtragičniji događaj u ukupnom povijesnom pamćenju Istre.

Eto protiv takvih nacističko-fašističkih okupatora, koji su u ime svoje fašističke ideologije i rasnih zakona vojnim snagama činili neshvatljive zločine, poginulo je i ovih naših 50. susjeda 50. partizana, 50. antifašista čija su imena uklesana u ovaj spomenik zajedno s 6 žrtava fašističkog terora Rukavca.

Oni nisu dočekali kapitulaciju 97. njemačkog korpusa u Ilirskoj Bistrici 7. svibnja 1945. godine, nisu doživjeli kapitulaciju Trećeg Reicha 9. svibnja 1945. i pobjedu antifašističke koalicije bez koje ne bi bilo ni današnje Europe.

Nisu dočekali slobodu, o kojoj su sanjali, ali su svojom borbom doprinijeli da se taj fašizam pobjedi, da nove generacije mogu živjeti u slobodi, u miru.

Zahvaljujući toj borbi i tim žrtvama, ostvaren je dvadeset petogodišnji san svih ljudi ovog kraja, Istre i drugih krajeva da se oslobode talijanskog fašizma i njemačkog nacizma i pripoje svojoj matičnoj zemlji Hrvatskoj u današnjim granicama.

Zato i ti naši antifašisti koji su se borili za slobodu i demokraciju, za dostojanstvo svakoga čovjeka i slobodu svog naroda zaslužuju respekt i sjećanje.

I zato i danas našim antifašističkim borcima iskazujemo veliku zahvalnost i poštovanje što su u temelje slobodne Hrvatske ugradili najdragocjenije, svoje živote da bismo živjeli slobodni u granicama današnje Hrvatske, kao što i braniteljima Domovinskog rata zahvaljujemo što su slobodu i te granice obranili.

Neka im je vječna slava i hvala.